

२.७५.] मनिन् ओजयति बलिनं करोतीति ओज्मा तम् । ग्यावाभूमिवृक्षजलानां तेजश्चतुष्टयेन निर्मितमित्यर्थः । तथा गोभिः किरणैः पर्यावृतं वेष्टितम् तेजोनिर्मितत्वात् यद्वा गोभिः चर्मभिर्वेष्टितम् । तथा इन्द्रस्य वज्रमिन्द्रवज्राज्जातमित्यर्थः इन्द्रो यदा वृत्राय वज्रं प्रजहार तदा वृत्रशरीरकाठिन्येन प्रतिकृतं चतुर्धा ज्ञातम् यूपः स्फ्यः रथः शरश्चेति चतुःखण्डाः तत्र यूपस्फ्यौ विप्रैर्गृहीतौ रथशरौ नृपैरिति श्रुतिकथानुसंधेया इन्द्रो ह यत्र वृत्राय वज्रं प्रजहारत्युपक्रम्य रथस्तृतीयमित्यभिधाय रथेन च शरेण चेति राजन्यबन्धव इति श्रुतेः [१.२.४.१.२.] । ईदृशं रथं यजेत्यर्थः ॥ ५३ ॥

इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।

सेमां नो हव्यदातिं जुषाणो देव रथं प्रति हव्या गृभाय ॥ ५४ ॥

हे रथ हे देव स त्वं हव्या हवींषि प्रतिगृभाय प्रतिगृहाण । कीदृशः त्वम् इन्द्रस्य वज्रः वज्रोत्पन्नत्वात् । मरुतामनीकं मुखं मुख्यः देवानां जयप्रापकत्वात् । मित्रस्य देवस्य गर्भः गीर्यते स्तूयते गर्भः गृणातेर्भप्रत्ययः सूर्येण स्तूयमानः । वरुणस्य नाभिः नभ्यतेऽरिर्हन्यतेऽनेनेति नाभिः नभ हिंसायाम् इणप्रत्ययः वरुणस्य हननसाधनम् । नोऽस्माकमिमां हव्यदातिं हविषो दानं जुषाणः सेवमानः । सेमामित्यत्र सोऽचि लोपे चत्पादपूरणमिति [पा० ६.१.१३४.] संधिः । गृभाय गृह्णतिर्हलः श्रः शानङ्कावित्यनुवृत्तौ [पा० ३.१.८३.] हन्द्सि शायजपीति [पा० ३.१.८४.] हौ परे आप्रत्ययस्य शायजदिशः हस्य भश्च ॥ ५४ ॥

उपश्चासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा ते मनुतां विष्टितं जगत् ।

स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दूराद्वीयोऽग्रपसेध शत्रून् ॥ ५५ ॥

तिस्र ऋचो दुन्दुभिदेवत्याः । हे दुन्दुभे स त्वं पृथिवीमुत द्यामन्तरिक्षमपि उपश्चासय उपशब्दय (18.) श्रुतिः शब्दार्थः । विष्टितं विविधं स्थितं जगत् स्थावरजङ्गमात्मकं विश्वम् पुरुत्रा बहुधा ते त्वां मनुतां जानातु दुन्दुभिर्नदतीति । स त्वं दूराद्वीयः अतिदूरं शत्रून्पसेध अपगमय अत्यन्तं दूरं दवीयः स्थूलदूरेति [पा० ६.४.१५६.] रेफलोपपूर्वगुणौ । कीदृशः त्वम् इन्द्रेण देवैश्च सजूरिन्द्रेण प्रीतियुक्तः ॥ ५५ ॥